

SANKT STAFFANS VISA

UT KOMMER STAFFAN

TEXT och MUSIK:

Sankt Staffans visa - Ut kommer Staffan är en legendvisa som är sammanställd av två liknande varianter. Den egenartade melodin är upptecknad i Vittskövle i Skåne, men förekommer också i Åboland. Den trycktes i Folkminnen och Folktankar 1916 i en uppsats av Otto John: Två Staffansvisor. En liknande visa finns också i England i en handskrift från 1400-talet.

Den mest kända texten till Stalledrängsvisan har sitt ursprung i en legendvisa från katolsk tid (1550 - 1700), men det finns flera hundra varianter från olika delar av Sverige och svenskbygderna i Finland.

Staffan-figuren är en sammansmältning av flera olika personer och legender:

- a) Sankt Stephen från Jerusalem, som firas Annandag jul (Stefansdagen den 26 december). Han var den av Herodes tjänare, som pekade ut den stjärna han sett i öster när han vattnade sina hästar. Han berättade för Herodes att det betydde att en världsfurste hade fötts. För detta stenades han till döds.
- b) Missionären Staffan, som levde på 1000-talet. Han reste hit upp till Norden och blev här dödad av hedningarna. Hans döda kropp fördes till Norrala, där ett kapell byggdes över hans grav. Denne Staffan är hälsans och hästarnas beskyddare i alla germanska länder.

Firandet av Staffan med stjärngossar är en blandning av olika företeelser:

- a) På annandagens morgon var det vanligt med en kappritt till en helig källa eller bäck. Där skulle hästarna vattnas för att bli starka och uthålliga under nästkommande år. Sedan följde en procession genom byn.
- b) Stjärnvandring. Tre män var klädda som de vise männen. Enligt legenden skulle det vara en vit, en brun och en svart man. Var och en bar en stor stjärna på en käpp. De gick från hus till hus och sjöng bl.a. Staffansvisan som tack för dryck, julkakor, torkad frukt och annan mat de bjudits på. Ibland var det skolpojkar som vandrade omkring för att samla in pengar till skolavgiften för det kommande läsåret (se skolsångboken *Piæ Cantiones*).

Att sjunga: *Sankt Staffan* (visa från Norrland bok nr 23), *Staffan var en stalleddräng. Håll dig väl...*, *Sankt Staffan han rider* (Bok nr 18), *Goder afton här kär fader vår*, *Stjärngossarnas visa* (Bok nr 17), *Här är ann´ dag jul i år* (Bok nr 19), *Så syntes det Staffan* (Bok nr 40), *Staffan och Herodes* (Bok nr 41), *Gammal julvisa från Skåne* (Bok nr 42), *Staffan var en stalleddräng* (visa från Värmland ur Herbert Conner: Vi sjunger och spelar del 4/Nordiska Musikförlaget).

Sången finns i trestämmig sättning i 19 Julsånger, Reuter & Reuter och med pianokomp i Julens önskesångbok, Fazer Musik..

UT KOMMER STAFFAN

1. Ut kommer Staffan, på himmelen var,
- *vaka med oss julanatt, -*
i öster upprunnen en stjärna så klar.
Vaka med oss för oss alla.
2. Sankt Staffan han rider sina hästar till vanns,
då såg han en stjärna i Österns rika land.
3. Den stjärnan hon lyste över Betlehems stad,
men mest över huset, där barnet det var.
4. Sankt Staffan han sig inför Herodes mände gå:
"I natt är en födder, som bättre är än du.
5. Stor makt har den konung till oss kommen är
vid solen står stjärnan så klar och så skär."
6. I trettio srycken var hanen skuren,
så blev han in till Herodes buren.
7. "Och är här född en konung, som är större än jag,
så flyger den hanen från fatet upp och gal."
8. Och hanen flög upp på röda gullstol
han slog sina vingar och fagert han gol.
9. Herodes han slog sina handskar uti bord,
se'n reser han sig opp från sin kungeliga stol.
10. "I binden honom till fot och till hand;
då spörja om den konungen kan lossa hans band."
11. De stungo ut Staffan hans ögon två;
som dagen så klar såg han natten ändå.

12. Herodes han gångar sig åt stenstallet ner,
där skådade han de fålarne tre.
13. Han klappade den bruna, han stryker den grå,
den gula den lade han gullsadelen på.
14. Se'n rider han sig åt vägene fram,
där möter han vår Herre så gammal en man.
15. "Säg, var skall du rida så strideligen fram?"
"Jo, rida skall jag till Betlehems stad."
16. "Säg, vad skall du göra uti Betlehems stad?"
"Förråda vår Herre så litet ett barn."
17. Där tändas upp lampor, där tändas upp ljus
och det lyser i tempel och i andra små hus.
18. Herodes han svingade sin gångare omkring,
se'n rider han tillbaka i trav och i spring.
19. Nu ha vi sjungit visan från början och till slut,
Så önska vi eder en fröjdefuller jul.

Ut kommer Staffan

Sankt Staffan han rider

Svensk legendvisa

1. Ut kom-er Staf- fan, på him-me-len var, va-ka med oss ju-la-natt. i
2. Sankt Staf- fan han ri-der si- na häs-tar till vanns, va-ka med oss ju-la natt. Då
3. Den stjär-nan hon lys-te ö-ver Bet- le-hems stad, va-ka med oss ju-la-natt. men

ös- ter upp- run-nen en stjär- na så klar. va-ka med oss för oss al- la.
såg han en stjär-na i Ös-terns ri-ka land. va-ka med oss för oss al- la.
mest ö-ver hu-set, där bar- net det var. va-ka med oss för oss al- la.